

Йордан Радичков

Царамбука

Преди няколко години в качеството си на председател на международния ПЕН-клуб шведския писател Пер Вестберг бе на гости в страната ни. Именитият скандинавец се интересуваше от природата ни, от стария град Пловдив, от родния град на носителя на нобелова награда Елиас Канети – Русе, но особено много го занимаваха различните сечива и уреди, които народът ползва, които народът ползва, когато примерно мъне гръсти, прави вино, вари ракия, клепа воденични камъни и прочие. Покрай другото той ми разказа и следната история с неговия дядо.

Дядо му, който имал сини очи и брада на викинг, се увличал от технически изобретения, като най-много от всичко умът му владеела нов тип центрофуга, която да отделя маслото от млякото. Посвещавайки години наред на тази идея, най-после той успява да направи своя мечтан механически уред. Като се спуска от скандинавските земи на юг, дядото търси слабо развити в техническо отношение страни, прекосява почти цяла Европа и стига с центрофугата до България.

В онези години в европейските гимназиални учебници се отбелязва, че България е планинска страна и че през планините ѝ има много проходи за прекарване на добитък. Понеже населението се занимава предимно със скотовъдство, то няма откъде другаде да прекарва добитък си освен през тези планински проходи. (Тук ще отворя скоба, за да кажа, че в много европейски учебници този текст за планините, заходите и за добитъка е останал непроменен и днес. Изучавайки географията, децата на европейца и днес получават най-пълна информация относно планинския характер на нашата страна, наличието на проходи през планините, както и за стадата с добитък, прекарвани през тези проходи към кланиците.)

Старият швед се надява, че най-после центрофугата му ще намери добър прием при българските скотовъди и ще заеме полагащото ѝ се място сред примитивните балкански сечива и уреди.

По онова време маслото у нас се добива по един много старовремски начин, като млякото се бие с бутало в дървена бучка. Тази работа е предоставена на жените. Мъжете забират добитък и го изкарват сутрин на паша – овце било, кози било, биволи или крави, – а жените се залавят да бият млякото в дървените бучки. Всяка сутрин българските села и махали се огласяят от песните на дървените бучки. Те се вплитат в кукуригането на гласовитите петли, за да се превърнат в най-чиста поезия, а именно:

„Царамбука бу!
 Бу абата! Бу абата!
 Ба, ба, бу!
 Ата-ата, ата-ата! Арамбу!
 Атабата! Атабата!
 Царамбу!
 Царамбука бу!...“

И така нататък – все в този дух.

А докато дървените бучки пеят в ръцете на жените, петлите продължават да кукуригат, въодушевени от поетическото царамбу, от бухането на атабата. Няма да е пресилено ако се каже, че в тези ранни утрини всеки петел е влюбен в стопанката си.

Шведът с брада на викинг не се спира на едно място, а обикаля села, колибарски селища и махали, надявайки се някой ден да намери купувач за центрофугата. Навсякъде, откъдето мине, го посрещат и изпращат песните на дървените бучки, които ахкат, бухат и царамбукат. И когато седи някъде с някой пастир край стадо овце и пастирят се оплаква, че времето нефела, хората нефелат, а млякото на овцете секна, защото са пупави, то шведът не слуша разказа на пастиря, а слуша идващите отдалеко песни на дървените бучки. Те се дилпят на талази, както на талази се дилпят житните ниви, когато през тях мине вятър, догонват се една друга, застигат се, изпреварват се.

Ден из ден шведът тъй много свиква с всичко това, че без да се усети, пригажда викингската си брада и започва да си тананика:

„Бах-бух, бахта-бахта!
 Атабата ата-ата!
 Царамбу!...“

Като гледа как чужденецът пригажда брадата си и си тананика, за да не остане по-назад от него, подпряният на гетата пастир възкликва от цялото си сърце: „Бах мааму!“ С това си възкряние той слага своя удивителен знак на поетическото царамбукане. Ехото го подема и дълго-дълго го препраща от баир на баир: „...ааму...ааму...ааму!“

Ето, в такава звукова среда синеокият швед обикаля из България, търсейки купувачи на центрофугата. Хората оглеждаха техническото скандинавско изобретение, одобряват го, но не купуват, защото имат достатъчно много дървени бучки по домовете си. И то какви бучки,

Господи! Правени от най-добрите бъчвари и кацари, дъгите им – от най-хубавия дъб, а железните обръчи така ги пристягат кръстовете на млади моми и невести!

Един божи ден чужденецът все пак си заминава.

Заедно с центрофугата той носи по обратния път и една българска дървена бучка за биене на мляко, за да я показва в скандинавските земи. Тананикайки си небрежно, наред с познатото царамбу, бах-бух и атабата, от време на време той изглежда, че си спомня и чудното наше възклицание, защото се спира и възкликва: „Бах мааму!“

А ехото само това и чака – поема го и го препраща!

КРАЙ

© Йордан Радичков

Източник: Литературен клуб

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11797>]